

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือดำเนินการตามโครงการบูรณาการภาคสังคมนระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือดำเนินการตามโครงการบูรณาการภาคสังคมนระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือในการป้องกันช่วยเหลือและสร้างโอกาสให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษไม่กลับมากกระทำผิดซ้ำ

2) เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือในการดำเนินโครงการบูรณาการภาคสังคมนระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันช่วยเหลือและสร้างโอกาสให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษไม่กลับมากกระทำผิดซ้ำ

3) เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจในโครงการบูรณาการภาคสังคมนเครือข่ายสังคมนสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ และ

4) เพื่อศึกษาสาเหตุความต้องการและปัญหาของการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการบูรณาการภาคสังคมนของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดลำพูน

โดยผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

1. การดำเนินงานตามโครงการบูรณาการภาคสังคมนเครือข่ายสังคมนสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ระหว่างเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเรือนจำจังหวัดลำพูนมีปัญหาในขั้นของการเตรียมการ ขั้นของการดำเนินการและขั้นของการประเมินผลการดำเนินการในระดับที่แตกต่างกัน

2. สาเหตุที่ผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมนเครือข่ายสังคมนสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการฝึกอาชีพภายหลังพ้นโทษมากกว่าระหว่างอยู่ในเรือนจำ

สรุปผลการศึกษา

กลุ่มเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดลำพูน และกลุ่มเจ้าหน้าที่เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดลำพูน และกลุ่มเจ้าหน้าที่เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดลำพูน เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี

2. ปัญหาและอุปสรรคของการร่วมมือดำเนินการตามโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาปัญหาอุปสรรคในแต่ละขั้นตอน ของการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้น ดำเนินการ และขั้นประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่าปัญหาอุปสรรคของการร่วมมือดำเนินการตามโครงการบูรณาการภาคสังคม ระหว่างเรือนจำกลางจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมมีปัญหาพอสมควร และเมื่อพิจารณาปัญหาอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนพบว่า

ขั้นเตรียมการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมีปัญหาค่อนข้างน้อย และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่าประเด็นที่มีปัญหาและอุปสรรคพอสมควร ได้แก่ การประชุมร่วมกันระหว่างเรือนจำและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกำหนดหลักการและเงื่อนไขและวิธีการก่อนทำข้อตกลง (MOU) การประสานความร่วมมือระหว่างเรือนจำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ลงนามข้อตกลง และสภาพปัญหาและความต้องการด้านสังคมสงเคราะห์ของผู้ต้องขังส่วนประเด็นที่มีปัญหาและอุปสรรคค่อนข้างน้อย ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงให้ผู้ต้องขังหรือครอบครัวทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับถ้าเข้าร่วมโครงการฯ การชี้แจงให้ผู้ต้องขังทราบเกี่ยวกับการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ การสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังที่ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ และการจัดทำข้อมูลเลขประจำตัวประชาชนของผู้ต้องขังเพื่อจัดทำข้อมูลและสถิติเชิงพื้นที่

ขั้นตอนการดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมีปัญหาพอสมควร และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่าประเด็นที่มีปัญหาและอุปสรรคพอสมควร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการประชุม ร่วมคิด ร่วมวางแผน กำหนดมาตรการ และขอบเขตความร่วมมือ การร่วมกันจัดทำแผนงาน/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในการสงเคราะห์ช่วยเหลือและการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง การประสานความร่วมมือในด้านการจัดหา

สวัสดิการให้กับผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการฯ และครอบครัว การบูรณาการข้อมูลผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวสู่ภูมิลำเนา ระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้รับทราบข้อมูลในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษต่อไป การสร้างความเข้าใจกับ ชุมชน และครอบครัว ในการยอมรับ ให้อภัย ให้โอกาสต่อผู้พ้นโทษ และการร่วมมือกันระหว่างเรือนจำผู้ต้องขังที่สมัครเข้าร่วมโครงการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการสาธารณะต่างๆ ส่วนประเด็นที่มีปัญหาและอุปสรรคค่อนข้างน้อย ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการเตรียมพร้อมก่อนปล่อย เพื่อพัฒนาพฤติกรรมนิสัยให้ผู้ต้องขัง รวมทั้งการปรับตัวผู้ต้องขังก่อนการคืนสู่สังคม และการเยี่ยมบ้านครอบครัวผู้ต้องขังที่สมัครเข้าร่วมโครงการเพื่อดำเนินงานให้การช่วยเหลือ

ขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมีปัญหาค่อนข้างน้อย และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่าประเด็นที่มีปัญหาและอุปสรรคพอสมควร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการประชุม ประเมินผลการดำเนินงานโครงการฯ ส่วนประเด็นที่มีปัญหาและอุปสรรคค่อนข้างน้อย ได้แก่ การสรุปและการรายงานผลในภาพรวมเกี่ยวกับสถิติปัญหาอุปสรรค แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการฯ

3. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า โครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประโยชน์ต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการที่ช่วยให้ทำให้ท้องถิ่นสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลในชุมชนที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ในการดูแล ให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของสังคมได้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งได้รับข้อมูลใหม่ๆ ที่แท้จริงจากผู้ประสบปัญหาเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการทางสังคม และอีกทั้งทำให้ได้มีโอกาสได้ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาพร้อมกับเรือนจำจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการทำงานในเชิงรุก และส่งผลให้มีประโยชน์ต่อการปกครองท้องถิ่น เพราะผู้ต้องขังในพื้นที่จะได้รับสวัสดิการ ได้ตรงความต้องการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้การช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้วและได้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่ง และการที่ได้ประสานงานกับเรือนจำจังหวัดลำพูน โดยตรง ซึ่งเป็นองค์กรที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย และสามารถกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิด และยังมีกรรวบรวมข้อมูลของผู้ต้องขัง มีการติดตามผู้พ้นโทษ ทำให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาของสังคม และยังส่งผลให้เกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาสังคม และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์ในรูปของการพัฒนาและจิตสำนึกที่

ดีต่อสังคมมากกว่าเดิม ข้อมูลที่ได้ยังช่วยในการวางแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอีกด้วย

กลุ่มผู้ต้องขังที่สมัครเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ต้องขังที่สมัครเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 18-29 ปี สถานภาพโสด ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปก่อนที่จะต้องโทษ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตของเทศบาล ส่วนใหญ่ต้องโทษครั้งแรกด้วยคดี พ.ร.บ. ยาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม และทราบรายละเอียดการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ จากการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการงานฝึกวิชาชีพ

2. ความรู้ความเข้าใจในโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง เพราะจากแบบสอบถามที่ถามไปทั้งหมด 12 ข้อ มีผู้ตอบคำถามถูกอยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 9-12 คะแนน จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 95.2 และในช่วงคะแนน 5-8 คะแนน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 จากผลคะแนนทำให้ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของ ภาพรวมของโครงการฯ วัตถุประสงค์ของโครงการฯ ตลอดจนประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับหากเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจดีในทุก ๆ ด้าน

3. สาเหตุความต้องการและสภาพปัญหาของผู้ต้องขังในการเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะต้องการได้รับสวัสดิการและความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ เช่น ค่ารถกลับบ้าน เงินทุนสำหรับการประกอบอาชีพ เป็นต้น ความต้องการสวัสดิการและความช่วยเหลือระหว่างการต้องโทษ คือเครื่องอุปโภคบริโภค และการช่วยเหลือทางครอบครัว ส่วนความต้องการสวัสดิการและความช่วยเหลือหลังการพ้น

โทษ คือความต้องการบริการด้านเงินทุนสำหรับการประกอบอาชีพ ด้านปัญหาการเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือไม่ได้มีการสำรวจความต้องการด้านสวัสดิการและความช่วยเหลือต่างๆ ที่ผู้ต้องขังต้องการได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการฯ

การทดสอบสมมติฐาน

ในวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดปัจจัยต่างๆ สำหรับการตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. การดำเนินงานตามโครงการบูรณาการภาคสังคมเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ระหว่างเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเรือนจำจังหวัดลำพูนมีปัญหาในขั้นของการเตรียมการ ขั้นของการดำเนินการและขั้นของการประเมินผลการดำเนินการในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่ง เมื่อพิจารณาแยกปัญหาอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการภาคสังคมเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ระหว่างเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเรือนจำจังหวัดลำพูน พบว่า ขั้นเตรียมการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ขั้นดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 และขั้นประเมินผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 และเมื่อนำมาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับปัญหาอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่า Analysis of Variance-ANOVA พบว่าค่า $F = 3.673$ $df = 1$ และค่า $Sig = 0.047$ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 จะเห็นได้ว่าต้องมีระดับปัญหาอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยหนึ่งคู่ และเมื่อทำการวิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างขั้นตอนและภายในขั้นตอนด้วยค่า LSD พบว่า ระดับปัญหาอุปสรรคในขั้นเตรียมการมีความแตกต่างกับขั้นดำเนินการ และระดับปัญหาอุปสรรคในขั้นประเมินผล มีความแตกต่างกับขั้นดำเนินการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 โดยขั้นดำเนินการมีระดับปัญหาอุปสรรคสูงกว่าขั้นประเมินผล และขั้นเตรียมการ ตามลำดับ สมมติฐานข้อที่ 1 จึงได้รับการยอมรับ

2. สาเหตุที่ผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการฝึกอาชีพภายหลังพ้นโทษมากกว่าระหว่างอยู่ในเรือนจำ จากผลการศึกษา โดยใช้การจัดอันดับสาเหตุความต้องการและสภาพปัญหาของผู้ต้องขังในการเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน โดยคะแนนใช้การถ่วงน้ำหนัก โดยให้คะแนนของการเลือกอันดับ 1 เท่ากับ 2 คะแนน เลือกอันดับ 2 เท่ากับ 1 คะแนน พบว่าสาเหตุที่ผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการฝึกอาชีพภายหลังพ้นโทษมากกว่าระหว่างอยู่ในเรือนจำ สมมติฐานข้อที่ 2 จึงได้รับการยอมรับ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือดำเนินการตามโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าในขั้นเตรียมการมีปัญหาในระดับค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นตอนแรกของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเป็นขั้นตอนที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ และการเตรียมความพร้อมในส่วนของคุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งดำเนินงานกันในกลุ่มเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์เท่านั้น ทุกฝ่ายต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้การเตรียมการค่อนข้างจะมีปัญหาน้อย

สำหรับปัญหาอุปสรรคในขั้นของการเตรียมการในส่วนของด้านภารกิจของทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและของเรือนจำนั้น มีผลมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้มีน้อย โดยเฉพาะผู้ที่จะมาทำงานตรงนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อ ความเข้าใจ และความคิดในด้านบวก และที่สำคัญต้องมีจิตอาสาด้วย เนื่องจากลักษณะงานต้องอาศัยความต่อเนื่องและการใส่ใจในการประสานความร่วมมืออยู่ตลอดเวลา จึงควรมีการขยายเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชนที่จะช่วยส่งเสริมการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการฯ มากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้สร้างความเข้าใจกับชุมชนควบคู่ไปด้วย ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนนี้ต้องสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์, 2552: 7-12) ได้เสนอแนะไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายระดับ ตั้งแต่การถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน

ในขั้นดำเนินการ พบว่ามีปัญหาอุปสรรคในระดับพอสมควร เพราะว่าขั้นตอนของการดำเนินการตามโครงการฯ นั้นทุกๆ ฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดการประชุมร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย เพื่อร่วมคิด ร่วมวางแผน จัดกิจกรรม/งานการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และได้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสพูดคุยสอบถามสภาพปัญหากับผู้ต้องขังในพื้นที่โดยตรง ซึ่งเรือนจำเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง หลังจากได้ข้อมูลที่ต้องการแล้วจึงมีการนำข้อมูลนั้นมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอีกครั้ง เพื่อหาทางให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าว พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดแผนงานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขึ้น โดยทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานพร้อมประสานกับผู้นำชุมชนและครอบครัวของผู้ต้องขัง เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในพื้นที่

ตามแผนการดำเนินการ แบ่งเป็นการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องโทษ และการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ

ภายหลังการประชุม ร่วมคิด ร่วมวางแผน กำหนดมาตรการ และขอบเขตความร่วมมือ การร่วมกันจัดทำแผนงาน/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในการสงเคราะห์ช่วยเหลือและการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดลำพูนและเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ส่งผลให้เกิดการดำเนินการเยี่ยมบ้านครอบครัวผู้ต้องขังที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อดำเนินงานให้การช่วยเหลือ ตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจกับ ชุมชน และครอบครัว ในการยอมรับ ให้อภัย ให้โอกาสต่อผู้พ้นโทษ ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคสังคม ส่งผลให้มีการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษเป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งในการดำเนินงานประสานความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องโทษหรือผู้พ้นโทษนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามา มีบทบาท และทุ่มเทให้กับการดำเนิน โครงการฯ ทั้งหมดอย่างมาก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นภารกิจในการช่วยเหลือผู้ต้องโทษโอกาสมีนานและเทศบาลมีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้เท่าเทียมกันและทั่วถึง จึงทำให้ไม่สามารถดูแลเฉพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางรายยังมีทัศนคติและความคิดในแง่ลบไม่เห็นด้วยกับการช่วยเหลือผู้ต้องขังหรือผู้พ้นโทษ โดยมองว่าผู้ต้องขังหรือผู้พ้นโทษเป็นบุคคลที่เลวหรือชั่วร้าย ไม่ควรได้รับการช่วยเหลือใดๆ ทำให้ขาดการทุ่มเทในการดำเนินงาน ส่งผลให้การดำเนินงานไม่มีผลดำเนินงานในการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ หรือไม่มีการติดตามผลการดำเนินงานเท่าที่ควร

นอกจากนั้นยังพบว่า มีปัญหาในการบริหารจัดการ เครือข่ายบางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือตัวผู้รับผิดชอบงาน ผู้ประสานงานโครงการ ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจ ความสับสน ในการดำเนินงานที่จะทำร่วมกัน บวกกับผู้บริหารคนใหม่บางราย ไม่เห็นด้วยกับการดำเนิน โครงการ หรือไม่มีนโยบายส่งเสริมงานด้านนี้ ทำให้การดำเนินการประสานความร่วมมือต้องหยุดชะงักหรือดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ราบรื่น เท่าที่ควร ทั้งนี้ยังประสบปัญหาในเรื่องของระบบงาน ซึ่งมีปัญหาในเรื่องการเบิกจ่าย ระเบียบการเงินการคลังท้องถิ่นบางอย่างไม่สามารถดำเนินการเบิกจ่ายได้ และปัญหาอีกส่วนหนึ่งที่พบ คือปัญหาในการติดตามผู้ต้องขัง ภายหลังการพ้นโทษเป็นไปได้ยาก เนื่องจากผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษไปแล้วไม่กลับไปอยู่ในพื้นที่ หรือหากกลับเข้าไปอยู่ในพื้นที่แล้วได้กลับเข้าไปสู่สังคมเดิมๆ เพื่อนกลุ่มเดิมๆ ของผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะคดียาเสพติดนั้น มีความเสี่ยงต่อการกลับไปกระทำผิดซ้ำซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตามและควบคุมได้ยาก

ชั้นการประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการฯ พบว่ามีปัญหาอุปสรรคในระดับค่อนข้างน้อย เป็นขั้นตอนของการสรุปรวบรวมข้อมูลของการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งพบปัญหาที่เกิดขึ้นค่อนข้างน้อย ผลการดำเนินงานพบว่ามีส่วนช่วยในด้านการให้กำลังใจ ลดความกังวลใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังพัฒนาเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้พ้นโทษมีอาชีพ มีงานทำ รู้จักที่จะวางแผนชีวิต รู้ถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือ และกล้าที่จะเข้าไปขอความช่วยเหลือจากทางเทศบาล อีกทั้งผู้พ้นโทษยังได้รับการยอมรับจากสังคม นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ในส่วนของเรือนจำส่งผลดีต่อการควบคุมที่ง่ายขึ้น หลังจากทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านของผู้ต้องขังที่อยู่ภายในและที่พ้นโทษไปแล้ว รวมไปถึงครอบครัวผู้ต้องขัง นำมาซึ่งการพัฒนาในด้านรูปแบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสังคมสงเคราะห์ต่อไป การประเมินผลพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี คือการทำงานร่วมกันของภาคีทั้งในพื้นที่และจังหวัด การที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นติดตามอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุน ช่วยเหลือด้านอาชีพ และการสงเคราะห์ครอบครัว และการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชน /ท้องถิ่น/จังหวัด

โครงการบูรณาการภาคสังคมเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ คือ การที่กรมราชทัณฑ์แสวงหาความร่วมมือจากองค์กรทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ร่วมกับองค์กรอื่นอย่างมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษกระทำผิดซ้ำ และให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ในด้านต่างๆ เช่น การสงเคราะห์ การฝึกอาชีพให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งเป็นงานที่อาศัยความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายของเรือนจำ ชุมชน และสังคม เพื่อให้มีการทำงานร่วมกัน

จากผลการศึกษาพบว่าสาเหตุที่ผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคม เครือข่ายสังคมสงเคราะห์ในงานราชทัณฑ์ เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการฝึกอาชีพภายหลังพ้นโทษมากกว่าระหว่างอยู่ในเรือนจำ เพราะว่าการพ้นโทษออกไปจากเรือนจำแล้วนั้น ผู้ต้องขังต้องกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งต้องประสบกับปัญหามากมาย เช่น การไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก การขาดงาน หรืออาชีพในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ การศึกษาน้อย และเคยต้องโทษมาก่อน ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้ต้องขังกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง ผู้ต้องขังจึงค่อนข้างให้ความสนใจ และให้ความสำคัญกับการต้องการความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการฝึกอาชีพภายหลังพ้นโทษมากกว่าระหว่างอยู่ในเรือนจำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชาญคณิต ก.สุริยะมณี และคณะ

(2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาและความต้องการของนักโทษที่จะได้รับการปลดปล่อยในปี 2530” ซึ่งผลการศึกษาได้พบว่า นักโทษที่จะได้รับการปลดปล่อยมีความต้องการมีงานทำเป็นหลักแหล่ง ต้องการตรวจร่างกายจากแพทย์ ต้องการใบปริสสุทธิ์ ต้องการการยอมรับและความเข้าใจอันดีจากญาติพี่น้อง จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว และจากการศึกษาของภูมิพงษ์ ขุนฉนมฉนำ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์จำแนกประเภทของตัวแปรที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ และการบำบัดแก้ไขของเด็กและเยาวชน” ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุที่กลับมากระทำผิดซ้ำเนื่องจากสังคมเป็นผู้ประทัตตราว่าเขามีพฤติกรรมเป็นอาชญากรเมื่อเด็กและเยาวชนออกจากสถานพินิจฯ มักจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้หวนกลับไปมีพฤติกรรมเช่นเดิม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สังคมภายนอกเรือนจำภายหลังจากการพ้นโทษไปแล้วของผู้ต้องขังเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีการกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นการจัดทำโครงการบูรณาการภาคสังคมระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษกระทำผิดซ้ำ และให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ในด้านต่างๆ เช่น การสงเคราะห์ การฝึกอาชีพให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปรกติสุข ดังการศึกษาของกลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานราชทัณฑ์” ที่พบว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความคิดเห็นว่าภารกิจบางอย่างไม่สามารถทำให้เสร็จสิ้นได้ด้วยตนเอง ต้องมีการประสานงานให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังว่าหากได้รับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพจะสามารถแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีได้ ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ควรแก้ไขและให้การสนับสนุนเพื่อให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี

ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ส่วนใหญ่สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ค่อนข้างยาก โดยมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวได้ดีคือ การยอมรับจากสังคมรอบข้าง การนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ การมีครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวไม่ทอดทิ้ง การได้รับการยอมรับจากครอบครัว สังคมและในส่วนที่เป็นอุปสรรคในการปรับตัวคือสถานภาพทางเศรษฐกิจ ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัว และมีปัญหาว่างงานไม่มีใครคบหาสมาคม ไม่กล้าคบหากับใคร มีปัญหาไม่รู้จะปรึกษาใคร ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขปัญหาการปรับตัวของผู้ต้องขังภายหลังปล่อยตัว คือควรเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการยินยอมเปิดเผยตนเองการให้ที่อยู่ที่ถูกต้อง การร่วมมือในการอบรมฝึกวิชาชีพในเรือนจำ เพื่อจะได้มีวิชาชีพติดตัว และภายหลังปล่อยตัวควรเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชน สังคมจัดขึ้น ในส่วนของ

ญาติ ควรให้การยอมรับ ให้กำลังใจ ให้โอกาสเตรียมที่พักอาศัย และอาชีพภายหลังปล่อย และหน่วยงานภาคสังคมควรจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว และครอบครัวเพื่อสะดวกในการเข้าถึงบริการและเน้นให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนฝึกวิชาชีพ และการหางานทำ ซึ่งจะเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการ ทั้งนี้การดำเนินของโครงการนั้น ได้มีส่วนช่วยในด้านการให้กำลังใจ ลดความกังวลใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังพัฒนาเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้พ้นโทษมีอาชีพ มีงานทำ รู้จักที่จะวางแผนชีวิต รู้ถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือ และกล้าที่จะเข้าไปขอความช่วยเหลือจากทางเทศบาลในท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งผู้พ้นโทษยังได้รับการยอมรับจากสังคม นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำต่อไป ในส่วนของเรือนจำส่งผลดีต่อการควบคุมที่ง่ายขึ้น หลังจากทางเทศบาลให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของผู้ต้องขังที่อยู่ภายในและที่พ้นโทษไปแล้ว รวมไปถึงครอบครัวผู้ต้องขัง มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุน ช่วยเหลือด้านอาชีพ และการสงเคราะห์ครอบครัว และการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชน /ท้องถิ่น/จังหวัด นำมาซึ่งการพัฒนาในด้านรูปแบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสังคมสงเคราะห์ต่อไป

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1. ควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ของเรือนจำจังหวัดลำพูน รวมทั้ง เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นอกเหนือจากกรมการที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการติดตามผลของผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการบูรณาการภาคสังคมนระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว
3. การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการเปรียบเทียบกับผลการดำเนินโครงการกับเรือนจำในจังหวัดอื่นๆ ด้วย
4. ควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนที่จัดทำโครงการบูรณาการภาคสังคมนระหว่างเรือนจำจังหวัดลำพูนกับเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเกิดความตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม
2. เรือนจำจังหวัดลำพูนในฐานะหน่วยงานเจ้าของโครงการบูรณาการฯ ควรมีกิจกรรมเชิงรุกในชุมชนให้มากกว่านี้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและปรับทัศนคติของคนในชุมชน เนื่องจากเรือนจำฯ เป็นหน่วยงานเจ้าของโครงการและเป็นหน่วยงานจากส่วนภูมิภาค ประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะครอบครัวของผู้ต้องขังย่อมให้ความสนใจ และรับฟังมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง
3. ควรเพิ่มกิจกรรมในเรื่องของการประกอบวิชาชีพในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำให้มีความหลากหลายมากขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานซึ่งในปัจจุบันการฝึกอาชีพในเรือนจำมีค่อนข้างจำกัด จะได้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้หลังจากที่พ้นโทษออกไปแล้ว และเพื่อแก้ปัญหาการตกงาน การขาดรายได้เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ
4. ควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างงานรองรับผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปแล้ว เพื่อให้จะได้มีงานทำที่สุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัว